

POPULOD

IZHAJA VSAKO SOBOTO

 Letna naročnina 40 Din. — Uredništvo in uprava v Ljubljani, Gledališka ulica 8, telefon št. 2109
 Račun poštne hranilnice št. 16.160. — Rokopisov ne vračamo. — Inzeratov ne sprejemamo!

Štev. 7.

V Ljubljani, dne 22. oktobra 1932.

Leto I.

Vsa vzgojna sredstva v roke državne uprave!

Ze mnogo se je pisalo in govorilo o vzgojni nalogi in pomenu, ki jih imajo radio, kino in gramofon na ljudstvo. Res je, da morejo ta sredstva za prenašanje misli prav mnogo in zelo koristiti vseobčemu napredku; morejo pa v nepravih, brezvestnih, le na dobičkarstvo usmerjenih rokah še več škodovati.

O koristni in škodljivi strani današnjega radia v Jugoslaviji ne bomo besedovali, ker je poldržavno podjetje. Ljudstvo in država imata čezenj dovolj in lahko nadzorstvo. Še najlaže ga nadzorujejo poslušalci sami. Ker je radio nekako obče in javno sredstvo za prenašanje misli in glasbe, bi poslušalci-odjemalci ne dopuščali podajanja programov, ki bi bili preveč očito škodljivi interesom ljudstva in države, morale in etike.

Vse nekaj drugega je s filmom in gramofonom. Ta dva sta last posameznikov, in če že ne posameznikov, vsaj ozke družbe, ki dostikrat špekulira na slabe človeške instinkte, da iz tega vleče dobiček in si polni na lahek način svoje žepe.

Tudi sta film in gramofon odmerjena vsak na svoj krog poslušalcev, ki ga mnogo-krat sestavljajo razni nerazsodni, čestokrat mladi ljudje. In tu tiči nevarnost. Nadzorstvo je težko, ker je odvisno le od nekaj cenzorjev, od par ljudi, ki se prav lahko zmotijo. Malo ljudi malo vidi, mnogo ljudi mnogo vidi. Množina vidi tudi stvari, ki so skrite in z določenim namenom prikrite. Zato sta film in gramofon v dobrih in poštenih sestavinah vzgojni sredstvi, v slabih sta pa naravnost škodljiva.

Posebno film more in lahko škoduje moralno, če trak kaže ali če zvočno podaja nemoralne prizore v dejanju in besedi, ki morejo zato kvarno vplivati na gledalce in poslušalce, ker mu razdvajajo in zavajajo duševnost.

O filmski navlaki se je že veliko pisalo, a vendar še vedno premalo. Da bi se moglo reči, da je ta omejena ali iztrebljena, ni govora. Mogoče je celo nasprotno res! Vidimo še vedno, da se bohotno razvija in cvete. Zeleni bi, da vsahne.

V ponedeljskem »Jutru« je prvak naše opere Julij Betetto točno, čeravno nekoliko prikrito povedal svoje mnenje o medsebojnih odnosih opere in kinematografa. Rezultat njegovih primerjav je dovolj porazen, če je moral v svojem upravičenem pesimizmu izreči bojazen, da bo nekega lepega dne naše lepe slovenske opere — konec. Mi nacionalisti pa izjavljamo, da bo istega dne tudi konec nemških filmov v slovenski Ljubljani, ker bomo z vso našo silo preprečili, da bi nemški film igral koračnice pri pogrebu slovenske opere. Mi vsi smo na strani našega nacionalnega gledališča in bomo ostali, dokler bo to naše gledališče v resnici tudi nacionalno.

Je pa še drugo zlo, ki nam ga nosita film in gramofon in ga trosita po vsej Jugoslaviji

dan na dan, mesec za mesecem in leto za letom že ves čas po vojni sem. Kje je to zlo?

Pri nas se predvajajo skoro sami nemški zvočni filmi, nemški šlagerji, kupletji in popevke; to tuje blago slišimo dan na dan povsod, v mestih in na deželi. Nič ni čudnega, če slišiš v sami Ljubljani z gramofona himno naših zakletih zarotnikov fašistov, ali pa tudi druge italijanske ali nemške pesmi. V kinu ti predvajajo film z nemškim besedilom.

Gotovi krogi se že nekaj časa bavijo z mislijo snimanja »Hlapca Jerneja«. Kaka ideja! Kdo izmed Slovencev ne bi rad videl našega Jerneja na platnu? Na vsak način je treba idejo podpreti in jo izvesti. Sestavljen je tudi že proračun. Če bi se za začetek zadovoljili samo z nemim filmom, bi stroški ne znašali več ko 120.000 Din. Pri tem je všteto snemanje na originalnih tleh, na Vrhniki, v Ljubljani in na Dunaju. Če bi se enkrat posrečil ta film, bi začeli z drugim z veselo vsebino. Ali se ne bi od srca smejali, če bi gledali Matajevega Matijo uganjati burke po ljubljanskih ulicah ali pa Martina Krpana na njegovi majhni kobilici. Če bi se komu zahotelo salonskih ljubavnih scen, evo Jurčičeve Manice iz Desetega brata ali pa že toliko opisane Veronike Deseniške. Koliko lepega gradiva nudijo naše bajke in pravljice. Bajka o Triglavskem Zlatorogu že težko čaka spretno roko režiserja. Če bi hoteli veličastnejšega filma v stilu »Quo vadis«, kaj je boljšega kot naša preteklost »Pod svobodnim soncem«. In pa naši pisatelji? Ali ne bi dobili pri tem novih poletov? — — —

No pa dovolj takih lepil sanj. Vprašanje je sedaj, kako jih uresničiti. Kje vzeti denar? Da ne bi zmožli skromne vsote 120.000 dinarjev, ali pa malo višje? Saj ni treba, da je film 100% zvočen. Zadostovalo bi, da bi bile vsaj nekatere glavne scene zvočne. Da bi film prevajala vsa jugoslovanska kinematografska podjetja, o tem ne dvomimo. Če bi ne hotela, bi se jih prisililo. Slične narodne filme bi dobivali seveda tudi iz Zagreba in Beograda. Ni izključeno, da bi naš film predvajale tudi ostale slovanske države in nam pošiljale svoje v zameno. Saj je Skalin film žel na Poljskem ogromne uspehe. Badjurov triglavski film je vzbudil v Zagrebu veliko pozornost. Bi si že pomagali z napisi pod slikami, kakor to delamo z nemškimi filmi. In končno, zakaj ne bi naše filme predvajale Avstrija in Nemčija? Denarja imamo več ko dovolj. Le pogledjmo dobičke naših kinematografskih podjetnikov. In kam roma ta denar? Tu naj se vzame. Nujna zahteva je, da preidejo ta dobičkanosna podjetja iz privatnih rok v državno upravo, kakor se je to storilo z narodnimi gledališči.

Upamo, da nam pri tem ne bo nekdo skočil v hrbet z demagoško gesto: »Zgledujte se na prvi ljubljanski zvočni film!« O taki produkciji, ki je bila, mimogrede povedano, v

— nemških rokah z jugo-napisom, tu ni govora. Mogoča je le skromna domneva, da je bil ta film snimljen v takem skrupulaculo samo zato, da ne bi škodoval nemški navlaki. Sličnih konkurenčnih sredstev smo že več doživeli tudi na drugih poljih. Slovenci smo dokazali dovolj možgan in tudi spretnosti, zato nam tudi tako delo ne bo povzročalo preveč preglavic. Sicer pa so naši filmski amaterji že dokazali, kaj zmorejo.

Zdi se, da so slovenski narodni zaspasnosti in motni nacionalnosti mnogo, premnogo krivi nemški zvočni filmi, šlagerji in popevke. Naš nacionalni problem trpi radi tega škodo. Rešiti ga moremo te more le z odpravo slabe robe.

Slovenci, ki živimo na skrajnem severu in zahodu Jugoslavije, ki smo ogroženi od treh strani od naših vekovitih neprijateljev, smo najbolj potrebni nacionalne vzgoje, da dosežemo ono potrebno stopnjo miselnosti, ki je danes edino potrebna.

Šola ne zmore vsega, dom stori malo. Kar ta dva storita, kino in gramofon skvarita.

Da se rešimo tega, naj vzame država kino v svoje roke. Vodstvo naj izroči vzgojitelju in režiserju-umetniku, saj jih imamo dovolj. Vodstvo mora imeti poleg dobre in dovoljne pedagoške izobrazbe tudi fin umetniški okus. Dolžnost države ne sme še nadalje obstojati v tem, da vodi in upravlja samo vzgojna sredstva, ki obremenjujejo državni proračun, njena pravica je, da zaseže tudi taka vzgojna sredstva, ki iz erega ali drugega vzroka donajajo dobiček.

Ves dobiček sedanjih kinematografskih podjetij naj se uporablja za podporo gledališč in za industrijo naših kulturnih in vzgojnih filmov. Isto naj se zgodi po vseh večjih mestih Jugoslavije, odnosno naj se osnuje eno samodržavno podjetje za vso Jugoslavijo.

Pri tem ne izključujemo tujih filmov. Nasprotno, kar je dobrega in poučnega, bi še propagirali.

Pred kratkim je izšel v ljubljanskem poldanskem dnevniku spored praških filmov. Notica končuje zelo zanimivo: »Vidimo torej, da prinaša tudi praški filmski program po veliki večini nemške filme, kajti izmed 14 filmov je zdaj na sporedu v Pragi 11 nemških, 1 francoski in le 2 češka«. Tista le dva češka filma za nas zelo dosti pomenita. Zakaj naša kinogledališča tista dva filma ne nabavijo? Naša dolžnost je, da podpiramo napredne Čehe in da jih posnemamo. Zato bodo tudi oni nas podpirali. Če bi mi imeli le dva jugoslovanska filma, bi bili lahko kljub nemškimi filmom zelo ponosni.

Mi potrebujemo zavedne in pozitivne, aktivne Jugoslovane. Mi rabimo ljudi, ki se bodo zavedali povsod in ob vsaki priliki svojega jugoslovanskega porekla: Nikdar ne bomo dosegli tega, če bomo svojo mladino vzgajali na način, kakršen je danes v veljavi. S

tujo govorico na filmskih trakih in gramofonskih ploščah tega ne dosežemo, ker želimo in ker moramo osvojevati — srca in duše da napravimo integralne, goreče in zavedne Jugoslovane iz mlačnežev.

Če hočemo imeti boljše mladino, ji moramo kazati boljše pot, kakor smo jo imeli in jo imamo mi. Mi sami vzgajamo potomce. Oni bodo boljši, če bomo mi boljši. Sami moramo biti požrtvovalni, sebi odrekljivi, dobri, pošteni, čiste vesti in čistih rok, navdušeni za lepo in dobro, če hočemo, da nas bo mladina posnemala.

Naše resnične besede bodo vzbudile pri kopici ljudi nerazpoloženje. Tega se zavedamo. Enkrat za vselej pa povemo, da bomo vse polemike, ki bi nastale, smatrali kot zagovor gmotno zainteresiranih ljudi in ne kot izraz ljudske volje. V tem vprašanju imajo pravico govora samo nepristranski ljudje, ki sta jim skrb in blagor naroda najbolj pri srcu. Predvsem naj spregovore vzgojitelji in umetniki! Vzglede je najboljši vzgojni sredstvo. Iz skušenj najdemo in si poiščemo sredstva! **Naprej moramo — in ne nazaj!** Ven iz mlake današnje filmske navlake! Le zbrane trake,

le zbrano delo, visoke moralne vzgojne in umetniške vsebine na platno mladini in ljudstvu!

Kar se pa tiče gramofonskih plošč s tujim besedilom, ki ni slovanska govorica, naj bodo prepovedane, ker neprijetno in nedostojno je hrcčanje z gramofonskih plošč v tujih neslovanskih jezikih. Ljubimo svoje čez vse! Naše je najlepše in najslajše!

Tu posnemajmo naše sosede! **Napravimo tudi v tem oziru red v Ljubljani in naši Jugoslaviji!** — —

Ma Re

Drevi ob 18. uri manifestira vsa zavedna Ljubljana za skupno našo misel: Jugoslavija!

Kako naj se ubranimo nemške zavojevalnosti?

Z našo osvoboditvijo smo dobili na severni meji naše ožje domovine razven v predelih Koroške neodrešene domovine in neodrešenim Gradiščanskem skoraj bi rekel etnografsko mejo. Med naše ljudi so se začeli naseljevati Nemci okoli l. 1870. Ti Nemci so prišli med naš narod po naročilu Sidmarke. Kupili so posestva naših ljudi za sramotne cene in če niso imeli sami denarja, jim ga je dala Sidmarka. Malokateri od teh nemških pritepenecv se je poslovenil. Večinoma so ostali zvesti Germanstvu in z vplivom na svojo okolico jo stopnjema zavojevali. Tako se je počasi širil med našim ljudstvom nemški duh. Kar niso dosegli ti nemški kmetje, so dosegli nemška šola, obrtniki, trgovci, gostilničarji, tovarne, državniki uradi, občinski in župnijski uradi, ki so bili bolj ali manj v službi germanizacije. A glavni pomagač Nemcev pri zavojevanju ljudi je bila njihova trdna narodna zavednost. Naši ljudje, ki pa so že po zgodovini, oziroma po dolgi suženjski dobi bili mlačni, so kmalu zaplavali v nemške vode. Seveda se germanizacija ni izvrševala tako hitro, kakor bi si navaden človek mislil.

Pri germanizaciji razločujemo prav za prav tri etape, za katere lahko računamo dobo 20—30 let. Prva etapa pri germanizaciji je bila, naše ljudi napraviti popolnoma narodno nezavedne. Druga etapa je bila nemško-prijazen (dajčfrajndlich). Tretja pa nemško misleč (dajčgesint). V tej tretji etapi germanizacije naših ljudi nas je zalotil prevrat. Ako bi bili takrat energični, bi bili lahko marsikaj dosegli. A na žalost smo bili nevredni svobode in smo v zarji osvobođenja pozabili na naše priganjače, ter smo se rajši medseboj začeli prepirati za malenkostne stvari. Nemci pa so že spoznali našo slabost in kjer se dva prepirata, se tretji smeji. Tako so Nemci začeli zopet dvigati glave. In danes stojte pred nami kot naši stari zatiralci v naši lastni hiši. Ali ni to sramota za nas? Smo sploh vredni svobode?

Sedaj ni čas, da bi premišljevali, kdo je kriv temu stanju. Zadnji čas je, da se vsi idealni nacionalisti združimo in udarimo po tej nesramni nemški hidri, ki hoče v naši lastni narodni državi kupovati naše duše. Potrebni pa so nujni ukrepi, ki naj jih pristojna oblastva upoštevajo, če hočemo zaustaviti germanizacijo.

Potrebno je:

1. Na vse urade, državne in privatne v obmejnih krajih naj se nastavi neoporečeno narodno zavedni uradniki, ki so vživali vsaj doma slovensko vzgojo, če ne že v šoli. V ta namen naj vsak uradnik, preden nastopi službo v obmejnem kraju, izpolni tiskovino: Potek svojega življenja in svojih staršev s posebnim ozirom na narodno udeleževanje! To naj velja seveda tudi za orožnike in financarje ter sploh za vsako uradno osebo, ki občuje z javnostjo.

2. Noben državni in avtonomni uslužbenec, ki ima sorodstvo na drugi strani meje, ne sme vršiti službo na meji.

3. Državni in avtonomni uslužbenec, ki ima ženo Nemko, mora z meje v zaledje, ker je znano, da te žene najbolj nemškutarijo in dajejo družini nemško obeležje.

4. Vsi obrtniki na meji, ki niso zmožni državnega jezika v pisavi in govoru, naj se istega nauče v roku 1 leta. Po tem roku naj položi izpit, ako ga ne položijo z uspehom, naj se jim prepove izvrševanje obrti.

5. Takoj naj se odstavijo vsi župani, ki niso zmožni državnega jezika.

6. V tovarnah in drugih obratih mora biti občevalni jezik izključno državni.

7. Naši ljudje, ki silijo svoje otroke v nemške razrede, naj se strogo kaznujejo.

8. Starši, katerih eden član je naš, ne smejo dajati otrok v nemški razred.

9. Nemci, ki silijo naše ljudi, ki so od njih gospodarsko odvisni, da dajo svoje otroke v nemške razrede, naj se kazensko zasledujejo.

10. Šolobvezni deci naj se prepove prehod čez mejo tudi v spremstvu staršev, ker isti vzamejo otroke čez mejo z namenom, da tam obiskujejo nemške šole.

11. Prepove naj se šoloodrasli mladini učenje obrti v Avstriji, ker morajo tam obiskovati obrtno nadaljevalne šole, kjer jih narodnostno popolnoma odtujijo.

12. Raznim cirkuškim, kinematografskim podjetjem, pohajkujočim »pevcem« itd., naj se prepove udeleževanje, ker govore tako spačeno našo govorico, da je sramota za naš narodni ponos.

13. Ko imajo Nemci onostran meje šovinistične veselice, naj se prehod čez mejo našim hujskačem zabrani, ker se dogaja, da hodijo Nemci, oziroma nemškutarji iz naših krajev čez mejo okraševati veselice in slično.

14. Večja pažnja naj se posveti avstrijskim državljanom, ki imajo vinograde v našem obmejnem pasu, ker ti vlačijo s seboj cele družbe hujsakov, ki tu izzivajo, hajlajo in hujskajo naše ljudi.

15. Iz vseh javnih poslopij naj izginejo dvojezični napisi.

16. »Kulturbundu« naj se prepove prirediti Božičnice, ker iste izrablja v germanizatorične svrhe.

17. Cerkvena oblast naj prepove rabo **nemških krajevnih imen na nagrobnih spomenikih.**

18. Cerkvena oblast naj v nobenem slučaju ne uporablja pri cerkvenih obredih nemške molitve, ako je bil pokojni ali ženin ali pa novorojenček Slovenec.

19. Avstrijecem naj se vendar enkrat prepovedo nakupi nepremičnin v naši obmejni coni.

20. Pazi naj se strogo na nemške otroške šole in vrtnice, ker obiskujejo dosti takih šol slovenski otroci!

To bi bili na kratko najnujnejši predlogi, ki naj odpravijo razne nedostatke pri našem narodnem delu.

Končno si moramo biti vsi, ki služimo naši veliki domovini, na jasnem, kaj je naša naloga ob meji. V prvi vrsti moramo doseči, da naši mlačneži in Nemci pridejo do spoznanja, da je naš jezik potrebno znati in da brez njega ne more nihče izhajati. Danes pa po 14 letih obstoja naše države lahko na prste seštejemo vse tiste Nemce, ki so se potrudili tu ob meji naučiti se našega jezika. Da se ga drugi ne uče, smo sami krivi, ker veliko je naših ljudi, tudi inteligentov, na meji, ki govore blaženo nemščino, katere so navajeni že od mladih nog.

Nemci trobijo, dobro je znati tu na meji dva jezika — seveda to pravilo pa naj velja samo za nas! Tega mora biti konec! Da se bodo razmere izboljšale, naj pristojna oblast upošteva gornje predloge in tudi naš jezik bo deležen spoštovanja pri drugih.

Mejaš.

Maček — Trumbić!

V angleškem listu »Manchester Guardian« je izšla pred kratkim izjava g. dr. Trumbića. On, ki je bil prvi jugoslovanski minister za zunanje zadeve, se je postavil s to izjavo v isto kategorijo, kamor spadajo Perčec, Perčević, Pavelić in slični podli izdajalci našega naroda.

Kako si predstavlja g. dr. Trumbić rešitev takozvanega hrvatskega vprašanja? Prepričan je, da bi bila najidealnejša rešitev tega problema v ukinitvi unije Jugoslovanov in priključitvi Hrvatske k Avstriji. Ni ga strah pred Italijani, ne pred Madžari, ker so po njegovem mnenju Srbi največji sovražniki Hrvatov in bi evropske velesile ne dopustile, da bi se Italijani ali Madžari vmešavali v to ureditev hrvatskega vprašanja.

Pa je še g. dr. Maček dodal svoje. Povsem je soglašal s izjavami g. dr. Trumbića, le v svoji silni mržnji napram Jugoslaviji je dodal, da nima smisla ubijati bogatega strica, od katerega se pričakuje dedščina, ko se itak ve, da mora, prepuščen samemu sebi, kaj kmalu umreti naravne smrti. Jugoslavija da je kot človek, ki trpi na neozdravljivi boleznini in bo gotovo umrl. Ta smrt bi osvobodila Hrvate.

In ta dva gospoda, ki se prištevata med velike hrvatske patriote, sramotita na naravnost podel način Jugoslavijo pred tujim svetom. Ne zavedata se menda, da Hrvatska brez Jugoslavije ne more obstojati. Naši zakleti sovražniki z največjim zadoščanjem podpirajo taka stremljenja izdajalcev lastnega naroda, ker dobro vedo, kako obilen plen se jim obeta, če bi res prišlo do kakršnekoli razdružitve Jugoslovanov.

In ravno dr. Trumbić, ki je imel priliko pri pogajanjih za meje naše države opazovati koliko se brigajo velesile za interese malih narodov, bi moral vedeti, da poznajo glavne velesile le svoje interese. — Poglejmo Primorje in Koroško in Zader in otoke — kaj ne kako zelo lepo so velesile čuvala tu naše interese?

Ne gospod dr. Maček — ne bo še tako kmalu umrl bogati stric, na katerega dedščino čakate. Umrli boste Vi in g. dr. Trumbić in Pavelić in Perčec in slični, a Jugoslavija bo trdna. Zgrajena je na kosteh padlih junakov in borcev za svobodo, s krvjo je plačana njena svoboda in edino s krvjo ji bo mogla biti odvzeta, ne pa s praznimi frazami in meglenimi upi plačanih izdajalcev, med katere se sama postavljata dr. Trumbić in dr. Maček. Ne pomaga demantiranje doma, ko se pa v tujini ustvarja tako škodljivo razpoloženje proti naši državi. In s tem dejanjem in s takim zločinskim početjem napram lastni državi sta si dr. Maček in dr. Trumbić sama spisala spričevalo ter se uvrstila med najpodlejše izdajalce naše države. Zaslužila sta si plačilo. Judeževе groše naj odštejejo naši sovražniki, a naša država naj jih tudi primerno nagradi.

NACIONALISTI-GOSPODARSTVENIKI,
V POTREBI ZAPOSLOTITVE
POSLUŽUJTE SE BREZPLAČNE
DELAVSKE POSREDOVALNICE
NARODNE ODBRANE V LJUBLJANI!

Z obhodov

Iz ribarske mreže na Ljubljano pod tromostjem

—lj Ne pomaga nobena beseda. Na naš poziv, naj »Radio-Ljubljana« predvaja na obletnico Gor-tance smrti le italijansko glasbo, nam je radio ustregel le v toliko, da je v resnici predvajal pri opoldanski reproducirani glasbi le domače komade.

Naše zadovoljstvo pa se je zvečer preobrnilo v nezadovoljstvo. Pred univerzo lučke — znak žalosti, v radiu povečevanje znane italijanske opere — Trubadur. Gospoda — okrog radia se bo sicer zagovarjala, češ da je bil prenos iz prestolnice — Beograda. Te pregrehe ne odpuščamo niti Beogradu. Toda greh Ljubljane je večji. Pomisliti moramo, da smo blizu meje in da ljubljansko postajo poslušajo vsi radijo imejtelji v Primorju. Kaj so si poslušalci tam doli ta večer mislili, ni treba omenjati. Gotovo so se veselili skrbi in pozornosti, ki jim jo nudi in izkazuje majka Jugoslavija.

Ponovno se je vodstvo našega radioprograma tozadevno že opozarjalo. Ne zaleže nobena beseda. Gospoda noče slišati. Treba bo poseči po radikalnejšem sredstvu. Čudimo se, da imajo tako važno vzgojno in propagandno nacionalno sredstvo kot je radio v rokah ljudje, ki se tako malomarno spominjajo naših žalostnih obletnic. Ker ne pomaga nobena beseda, smo prisiljeni smatrati, da oni to nalašč delajo. Ne bo drugače kot da se z njimi pomede, da se jim vodstvo radioprograma odvzame in da preide vsa stvar v roke ustanovi, ki spoštuje dneve naše žalosti in ki ne bo izzivala nas in naše nesrečne zaslužnjence.

—lj Brezplačni mali oglas! Ker je v teh težkih časih sitno trošiti denar za oglase, ponatiskujemo danes brezplačno mali oglas, ki je bil priobčen v našem dnevnem časopisju: Mizarske stroje: Dichtenhobelmaschine — Fresser — Zirkular — Lochbohrmaschine — Ekshaustor — lagerje in transmissijo prodaja Franjo Gerkman Laško.

—lj Zalostna ugotovitev. Naši dični maturanti in nematuranti so obhajali obletnico Gor-tance smrti ves popoldan v »Unionu« s — plesom! Ples je spremljala nemška glasba. Ze danes opozarjamo vsa društva, da bomo brezobzirno prišli na dan z imeni onih organizacij, ki bodo priredile v soboto 12. novembra plesne zabave.

—lj Izženite ga! V Ljubljani imamo precej družb, katerih ravnatelji so čistokrvni Nemci. Med takimi tvrdkami je tudi neka stavbna družba, ki ima za vodjo zagrizenega Nemca, kateri izigrava naše delavstvo po mili volji. Vrzite ga preko meje!

—lj Morda še ne veste, da se nekateri naši operni pevci pogovarjajo med seboj, čeprav so vsi Slovenci, nemški in italijanski in da imajo v našem narodnem gledališču nastavljenega nekje za kulisami Nemca!

—lj »Slovenec« se jezi na Francoza Jaquina češ, da je v svoji največji knjigi o Jugoslaviji napisal, da je duhovščina v Sloveniji bila do zloma in še tudi ob prevratu prežeta habsburškega duha in ovirala razvoj jugoslovanske misli med Slovenci.

—lj »Ubogí Ivan, kako te danes pogrešamo!« Tako vzdihuje v jubilejni številki »Slovenec« za pok. »najboljšim slovenskim časnikarjem« Štefom. Kdor se spominja, kako je l. 1918. tik pred osvobojenjem nastopal g. Štefe proti Jugoslaviji, kako je skušal zadržati niz dogodkov in pridobiti naše ljudstvo za avstrijsko rešitev, ta bo razumel »Slovenčev« vzdih, ki je ravno za sedanje čase zelo pomemben.

—lj Slovenski kulturni delavci so si baje zelo v laseh. Pravijo, da jih je razburil znani članek Otona Zupančiča v »Ljubljanskem Zvonu« tako, da so ga pozvali na odgovor, češ da bo sicer on odgovoren pred zgodovino za vse nadaljnje dogodke. Nekateri so ga menda že proglasili za renegata. Tako že kmalu več ne bomo vedeli, kdo je še pravi Slovenec in kdo renegat. Tem slovenskim borcem je nareč renegat vsak, kdor veruje, da je poleg »samobitne in samorodne slovenske kulture« še kaka druga na svetu.

Akademiki! Udeležite se v soboto zvečer manifestacij za kralja, ves naš narod in državo!

Hrastnik

DIE WACHT AM REIN!

Zadnjič g. urednik, sem Vam poročal o dvojezičnih koncertih, ki so v Hrastniku prepotrebni za ono peščico ljudi, ki ne morejo prikriti svoje ljubezni za blaženo tevtonščino, čeprav sami priznavajo, da samo »lajajo«, ker pravilne nemščine itak ne znajo.

Je pa tu v Hrastniku v službi gdč. K. Slovenka, katera čb vsaki priliki kaže in izpoveduje svojo nemčursko mišljenje. Zakaj bi ga tudi ne, saj se ji radi tega ni treba bati za kruhek pri naših nacionalnih podjetjih. Kako daleč gre njena nemškutarska zagrizenost in nesramnost, je dokaz to, da je dala v neki tukajšnji gostilni za 25 vrčkov pive gospodom sodrugom internacionalcem, da so skupno zapeli v naslovu imenovano nemško bojno himno. Zelo radi gospodje sodrugi naglašate svojo internacionalnost, toda če ste res to, kar trdite, če ste padli že tako daleč, da pojete himno militaristično aristokratske Nemčije, zakaj niste poleg nje zapeli še kake jugoslovensko-nacionalne pesmi, saj na Vašem prepričanju itak ne bi nič zgubili, ker istega, za katerega nosilce se smatrate, itak nimate, vsaj v Jugoslaviji ne. Vam, gospodična, pa povemo, da nam je dovolj Vašega izzivanja in če ne boste mirovala, potem vedite, da homo tudi z Vami, čeprav ste ženska, obračunali na način, ki Vam ne bo prijeten, bo pa menda najizdatnejši za vaše nemčurske glave. Dovolj dolgo smo molčali in trpeli, toda narod hlapcev vstaja ter bo znal obračunati z izzivajočimi tuji in lastno odpadniško sodrgo.

KDO VODI NAŠO MLADINO?

II.

Prejeli smo in lojalno priobčujemo:

Velecenjeni gospod urednik! — V 5. številki »Pohoda« je Vaš dopisnik iz Hrastnika v svojem članku pod gornjim naslovom kritiziral mlajše učiteljstvo. Očitil mu je, da ne vrši v zadostni meri svoje nacionalne dolžnosti z ozir. na poverjeno mu delo. Podtika se mu dalje težak očitek, da bo baš ono krivo nezavednosti in patriotične mladenosti mlajše generacije. Priznavamo, da je šolska mladina v glavnih počitnicah podvržena raznim osebam, ki vsaka po svoje hoče pridobiti otroško dušo.

Kdo je poklican, da delo, ki ga vrši šola in Sokol med letom, v dobi glavnih počitnic nadeluje? Morda zopet oni, ki vse leto ves svoj prosti čas (in to v dobesednem pomenu besede) posvetijo nacionalni vzgoji mladine in odraslih!

Nedavno nam je ugleden Hrastničan dejal: »Zadnji čas je, da bi bilo mlajše učiteljstvo plačano tako, da bi zamoglo tudi v počitnicah ostati v službenem kraju, kajti med počitnicami gre ves, med letom pridobljeni uspeh k vragu in z novim šolskim letom pričenjate graditi popolnoma znova.« Čutili smo na eni strani pomilovanje, mogoče malo kritike, na drugi pa dovolj veliko priznanje.

Gotovo pa je v Hrastniku tudi še kak drugi človek, ki bi vsaj v počitnicah lahko žrtvoval nekaj časa mladini. Pisec članka iz 5. številke Pohoda n. pr. je s svojimi besedami pokazal visoko stopnjo pojmovanja, kako dvigniti hrastniško mladino v nacionalnem oziru. Zakaj ne bi poizkušal teh misli tudi z dejanji podkrepiti?

Jugoslovanskemu učiteljstvu in z zakonom osnovanim organizacijam očita pisec frakarstvo, nezumevanje do trpečega ljudstva, poudarjanje na prednjaštva in narodne zavesti. Očita nam, da nimamo ljubezni do ljudstva in da mirno gledamo, kako zavajajo našo mladino k nezavednosti in k sovraštvu do naše države in našega jezika. — Hujšega učitelju ni mogoče očitati! Mlajše učitelje, ki se ne bi mogli zagovarjati pred svojo vestjo, mora tako brezvestno obrekovanje tirati v obup.

Kdo so člani teh mišljenih organizacij, kakšno je njih ponašanje in delo v smislu idej teh društev v zadnjih letih, prepučamo v presojo treznim in poštenim domačinom, ki so sposobni pravilno oceniti društveno delo in prizadevanja posameznikov.

Ni pa tak pisec, ki nas je v zadnji številki »Pohoda« ocenjeval. Ne vemo, kdo je ta človek. Gotovo pa je, da je prav malokrat v Sokolskem domu, sicer bi nam vendar pomagal z nasveti ali opomini na možat način. Tako pa smo mnenja, da

nas je napadla ta oseba kot »orodje« drugega podleža.

Ono o »nabasanih denarnicah« pa zveni baš v našem primeru (specialno za hrastniške razmere) kot ironija in zasmeh.

Odstavek: »Ledina nas čaka strašno zapuščen-na, s plevelom zasajena — pridite graditelji boljše bodočnosti Jugoslavije« se je piscu prav posrečil, le če bi stalo mesto pridite in primite, raje pridimo in primimo za delo!

Hrastnik, dne 10. vinotoka 1932.

M. Mahkota, S. Volk, B. Završnik,
mlajši učitelji.

Pri današnji proslavi manifestirajo vsi pravi Jugoslovani!

Kranj

NEMŠTVO V KRANJU.

Eno izmed zadnjih nedelj smo doživeli nekaj, kar močno kazi ta toliko opevani nacionalni Kranj. V odličnem hotelu so se zbrali nemški prvobori-telji na manifestacijsko zborovanje, na katerem so razpravljali o brezposelnosti svojih bratov v Avstriji. Resno besedo na sestanku je večkrat poživila njih glasna pesem in hrupna godba, ki je prišla prav nalašč iz Ljubljane. Razume se, da so igrali same »šlagerje«, ko pa je to že vse pošlo so poizkusili zaigrati tudi slovenski potpurij. H gospodu kapelniku pa je takoj pristopila »dama« in z ukazom prekinila slovensko glasbo.

Skoda, da ni bilo zraven tiste naše narodne zavedne inteligence, ki tako rada posluša nemške »tolkače«. No, za Slovence v sodobni Jugoslaviji taka vprašanja pač nimajo nobenega pomena. Zakaj? Marljivo prebere debele naslove v naših časopisih, ko pišejo, kako zapirajo onstran naših meja naše ljudi zaradi narodnih popevk.

Biti strpen se pravi, pustiti človeku tuje narodnosti državljansko svobodo, nikakor pa ne, da moramo ob količkaj veseljaških prilikah kazati lica vseh narodnosti, samo našega lastnega ne.

Pa še nečesa lepega se naučimo lahko od teh Nemcev. V naši nespoštovani domovini so si nabrali toliko premoženja, da so velikodušno sklenili podpirati brezposelne rojake v Avstriji...

Tudi udeležba je bila vsega spoštovanja vredna, okrog 60 se jih je zbralo iz vse Gorenjske. Počastil jih je i njih odličen predstavnik. In mi? Zadnjič so priredili v Kranju **trboveljski** otroci prirčen koncert. Udeležili so se sestanka tišči mali ljudje kakor ponavadi. Močno smo pogrešali tiste inteligence, ki je postavljena za vzgojo mladine.

Onim drugim »težkim« inteligentom pa povemo tole: če bi se bil vršil kak tak koncert pri Nemcih, v Italiji, na Madžarskem ali pa recimo v Makedoniji, bi se brez razlike stanov in brez razlike premoženjskih kast pulili, kdo bi to prirčno in revno mladino bolj pogostil, jim dal za ljubezen njihovega nedolžnega otroškega srca vsaj majhen dar hvaležnosti. Zavedali bi se pač, da je to srčna kultura! Vprašajmo se, kdo je temu kriv, kdo jih zdržuje, da tako mirno prepro tudi ohhajanja narodnih, državnih praznikov in podobnih spominskih prireditev. Krivo je to, da je zamrlo v njih bistvo kulture človeka! Kako bi jih ozdravil? Poslal bi jih med rojake preko meje in prepričan sem, da bi ozdravele njihove duše, če ne prej, vsaj na bazoviških grobovih in na Gosposvetškem polju!

Tujci pri nas! Nekateri naši časopisi prav radi poročajo o velikem razmahu naše industrije in, da ni v Kranju skoro nobenega tujca, najmanj pa Nemca v službi. Vendar je čudno, da slišimo v Kranju toliko nemške govornice. Pa menja niso letoviščarji, ki so nam prišli lajšat krizo in brezposelnost? Morda pa hodijo v naše tovarne na poučne izlete. Menda je bilo nekako tako: Na teh izletih so videli čuda, da te tovarne ne obra-tujejo, ker mi Slovenci nimamo nič blagajnikov, in jingovodij, pisarniških moči, poslovodij, tudi nič inženjerjev, pa so nam iz prijaznosti zavzeli ta mesta. No, hvala Bogu, ti so sedaj nenadomestljivi. To so pokazali na nedeljskem sestanku. Mi jim verjamemo, da so nenadomestljivi, kajti kako bi pa mogli naši ljudje izkazovati gostoljubnost, strpnost, hlapčevstvo in druge take čednosti, če ne bi imeli prilike. — Bolnih pojavov je pri nas še na koše veliko...

Jesenice

»POHODU« — ZDRAVO!

Pozdravljen »Pohod« v našem industrijskem in obmejnem mestu. Živa je bila potreba, da si stopil na plan, da s svojo neizprosnostjo in železno silo ožigosaš vse, kar je gnilega, trhlega, tujega, uvoženega in nejugoslovanskega. — Vsi sloji čitajo tvoje vrstice. Povsod si se priljubil, povsod si doma. Vsak te dobro razume. Če ne razumejo tvoje domače besede gospodje, puste tvojo bodečo vsebino predstaviti. (Zalostno, prijatelj »Pohod«, ko ne razume tvoje govornice »gospoda«, ki že destletja je kruh tvojega hlapčevskega ljudstva.) Zato glej, da bo tvoja pot ravna in odločna; naj te ne premotijo kupi zlata, naj te ne premoti lepa beseda starega, bogatega lisjaka, ki čaka za ogrom z mošnjčkom, na primeren čas, da ti spoštljivo ponudi krvave srebrnike.

»Pohod«, ti si se dvignil iz najnižjih in najvernejših jugoslovanskih vrst, ti si se dvignil v času, ko je največja potreba, da služiš svojemu narodu.

»Pohod«, tvoja naloga je, da si dosleden, brezobziren in energičen zagovornik nacionalnega, revnega in teptanega ljudstva v domači hiši.

»Pohod«, ti moraš udariti povsod tam, kjer smrdi po nečistem, po korupciji in po izmozgavanju!

»Pohod«, če bo tvoje delo čisto in nepodkupljivo, vedi, da ne potrebuješ potem nikake reklame za svoj obstoj, ker naše zdravo ljudstvo zna ceniti in ve, kaj je dobro in kaj je slabo!

Zato naj bodo tvoje zvezde vodnice: Narodnost, Socialnost, Pravica in Poštenost. P. P.

Tako je pri nas... Ko stopiš v glavno pisarno K. I. D., te pozdravi mrmrajoče in zategnjeno vratar. Skoraj, da ne veš, kje si, ali si v »Rajhu« ali v Jugoslaviji. Stopiš skozi ena vrata ven, skozi druga noter — povsod nemščina. Če nisi »dobro vzgojen« in če se nisi plazil po šulferajnskih klopih, moraš imeti tolmača, ako hočeš govoriti z najvišjimi in včasih tudi z najnižjimi, ki so ne nadomestljivi. Stopiš po hodniku, pa prisluhneš na vrata, pogledaš na posetnice — ej, prijatelj, kakšen pa je uradni jezik? — Ha, morda slovenski morda jugoslovanski, morda nemški, morda češki, morda koroški, morda onkraj Save celo madjarski — ah ne; jezik je nacionalno jugoslovanski na debelo pomešan z nemškim. In zato vse tako lepo funkcionira in nikogar ne moti v naši mili domovini. — Bog obvari, kdor dvigne glavo — ta lahko poduha cvetko, ki raste po vrtovih celjskih grofov.

— — — in zakaj je tako?!

Kočevje

ZAPOSTAVLJENI! KAKO DOLGO?

Ze v zadnji številki našega lista smo opozarjali na to, da se pripravlja razpust sedanjega občinskega odbora. Govori se, da mora biti občinski odbor izpopolnjen na nekdanje število, v katerem pa bodo kakor slišimo, zastopali meščanstvo po večini gospodarski faktorji, o katerih smo že zadnjič govorili. V ta namen se je vršil prejšnji teden v gostilni »Gruber« sestanek vse strok obrtnikov iz Kočevja, kamor pa zastopniki uradništva in delavstva, ki tvori večino prebivalstva, sploh niso bili povabljeni. Glavno besedo je imel seveda zopet oni gospod, ki smo ga že zadnjič omenili.

Pri shodu se ni govorilo o gospodarskih problemih temveč le o osebnem maščevanju. Dovolj žalostno je pač to, da se o naši dvotretjinski večini v občini sploh ni govorilo in izgleda, da bomo ostali kljub vsem opozoritvam osamljeni. Ali nimamo med nami dovolj sposobnih ljudi tako med uradništvom kakor med delavstvom, ki bodo znali zastopati vse gospodarske interese občine mnogo boljše kakor pa oni, ki se danes trkajo na prsa, da so edini gospodarji Kočevja in da morajo kot taki imeti glavno besedo. Mi imamo žal le preveč hudo žalostnih izkušenj v tem oziru in vemo že vnaprej da bo taka gospodarska politika doživela ponovno polom.

Mnenja smo, da smo upravičeni opozoriti merodajne faktorje na to in tudi na število vplivcev jugoslovanske narodnosti, ki jih je nad dve tretjini. Čemu potem beganje ter iskanje sposobnih ljudi za imenovanje v občinski odbor? Naj se Nemcem da na razpolago njihovem število odgovarjajoče sorazmerje zastopnikov, nam pa isto tako, in videli bomo ali smo sposobni ali ne. Nam

ne gre za koritarstvo temveč za pametno gospodarsko politiko in za mirno sožitje z ostalim meščanstvom, ki nam mora pač priznati, da smo bili v tem oziru žal le preveč lojalni napram njemu. To je bila velika napaka ne samo nas samih temveč vseh vodilnih faktorjev, in to napako je treba popraviti sedaj najprej s tem, da dobimo svoje lastne zastopnike v občini. Čemu kompromisi ter druga legalna in nelegalna sredstva za zblizanje, ko je vendar vsaka beseda bob ob steno. Odstranimo raje kar je gnilega in nesposobnega ter zberimo iz naše srede može, ki so neoporečne preteklosti in sposobni za sodelovanje v tako važni upravi, in s tem bo konec vseh debat in prerakanja.

Pristojna oblastva opozarjamo na gori navedena dejstva in zahtevamo, da se nam prizna vse ono, kar nam pripada kot svobodnim jugoslovanskim državljanom, ki vsekdar in povsod gledajo le na dobrobit narodnega gospodarstva in ne na korita.

Opozarjamo pa tudi vse slovenske politike, ki v kalnem ribarju in hujskajo, da s tem za vselej odnehajo.

Prihodnjič bomo priobčili zopet rezultat pogajanj, kompromisov itd., v kolikor se bo to vršilo in polagoma bomo pričeli objavljati vse, kar ne zanima samo nas samih marveč vso nacionalno javnost sploh in prav gotovo tudi oblastva.

Čemu hlapčevanje? 14 let po našem osvobodjenju se ne morejo nekatere dame, ki ob raznih prilikah posebno rade poudarjajo svojo narodno zavest, priučiti občevanja v slovenščini. Tako se pri sejah nekega tukajšnjega jugoslovanskega ženskega društva, katerega odbor sestoji iz petih Slovenk in štirih Nemk (od katerih je ena hči slovenske matere), posluje izključno nemški. Ali je nekaterim hlapčevstvo tako v krvi, da se ga ne morejo otresti, in mar ga mislite še nadalje gojiti?

Maribor

NAS NAJ BO BOLJ SRAM KOT PRIZADETEGA!

O strahovitem in obupnem pačenju in mrevarjenju naše slovenščine po mariborskih Nemcih, nemškutarjih in žal tudi Slovencih so ljubljanski in mariborski slovenski listi že ponovno poročali. Če se ne motim, sta bili v ljubljanskem dnevniku objavljene celo dobesedno dve zdravniški spričevali, čijih jezik je bil tak, da so se zgražali celo preprosti naši ljudje, ki čbčajno ne pazijo na obliko uradnih listin.

Nedavno mi je prišlo v roke zopet takšno spričevalo, ki izhaja nedvomno — po slogu sodeč — izpod istega peresa kot prej omenjeni dve: znamenje, da se izvestni mariborski gospodje pozvižgajo na vsa naša dobrohotna opozorila, ker so si pač v svesti, da smo se že tako navadili nositi jim dobre jugoslovanske dinarčke, da smejo počenjati z nami po mili volji.

Spričevalo se glasi: »T. S. 9 let stara, iz St. Jakoba v Sl. gor. potrdi, da je bila sobota 13. VIII. t. l. poškodovana po udarcih s roko. S noči potem je dobila en nervozen slučaj, ki je trajalo 5 ur, kar oče otroka potrdi. Pri imenovanju je za konstatirati: Ena praskana rana na čelu in ena rana na levi strani nosa. Ta poškodovanja so prizadeta s topem predmetu, en so lahka. Poškodovana je bila bolana le dve dni.« Pečat: Med. univ. dr. X. Y. ordinirt von 1—3, Sonntags von 8—9. Speciell für Kinder und Frauenkrankheiten.

Naši mladi zdravniki, narodno zavedni in kri naše krvi, se z največjo težavo uvajajo v prakso, mi pa podpiramo one, ki še po 14 letih Jugoslavije ne znajo ceniti našega gostoljubja niti toliko, da bi se b'li naučili našega jezika!

Poslednji čas je nacionalisti, da se prične resna in dosledna agitacija za ono že pred vojno tolikokrat preskušeno geslo: »Svoji k svojim!«

Litija

Svojevrstna nemška reklama. Sin tukajšnje trgovke, z nemškim priimkom in imenom, ki živi od žuljev slovenskega kmeta in obrtnika je zagrizen nemškutar, ki prav nič ne skriva svoje nemške nacionalnosti. Čeprav rojen v Litiji, se je pri zadnjem ljudskem štetju vpisal za »Nemca« in vložil disciplinsko in kazensko postopanje proti uradniku, ki ga je opozoril, da je vendar Litijčan in Jugoslovčan.

Sedaj si je pa nabavil sivo suknjo z velikimi vpiječčimi zelenimi hrastovimi listi in z njo izziva

po Litiji in okolici ter vabi naše zaslepljeno ljudstvo, da mu nosi v trgovino svoje borne dinarčke.

Če bo šlo tako naprej in bo uradništvo in delavstvo brzelo v omenjeno trgovino občudovati krasne hrastove liste, bo gospod najbrže naročil iz Graca še več takih suknj s še večjimi hrastovimi listi in jih razdelil med svoje prijatelje in odjemalce.

Ako naš opomin ne bo pomagal, bomo prišli prihodnjič na dan z imenom!

NARODNA ODRANA.

Zbor vsega članstva točno ob ½ 18. uri na Krekovem trgu pod lastno značko!

Mozirje

Te dni nam je prišla pod roke listina katastrske uprave v Slovenjgradcu, v kateri smo imeli priliko čitati z zvezdico opremljeno opazko: »Plača se pri e. kr. deželnem plačilnem uradu v Ljubljani.

Torej po štirinajstletnem bivanju v svobodni državi, dobiš še star obrazec, da lahko plačaš pri »cesarsko kraljevem deželnem uradu«. Mnenja smo, da bi morali naši državni uradi v prvi vrsti gledati na to, da take listine porabijo za kake druge svrhe. Take stvari so v posmeh in spričevalo brezbržnosti na eni strani, na drugi pa v zadovoljstvo naših še vedno e. kr. čutečih elementov.

Gornja Radgona

Tudi člen 3 Ustave kraljevine Jugoslavije. Dne 1. oktobra t. l. sem bil priča sledečemu dogodku: Iz Avstrije se pripeljejo na motornem kolesu s prikolico trije naši ljudje iz Murske Sobote. Po predložitvi dokumentov jim ukaže službujoči finančni stražnik slediti v nekoliko dalje stoječo carinarnico radi vpisa vozila. Finančni organ je ogovoril potnike samo v nemščini. Vozač je seveda glasno protestiral; češ da želi slišati službeni jezik, toda finančni stražnik je še dalje in ponovno odgovarjal v nemščini. Šele na carinarnici se je gospodu javnemu organu zahotelo naše govornice in to s precejšnjim ugovarjanjem. Odgovoril jim je, da mora biti na meji vljuden z ljudmi. Lepa vljudnost, če te na svoji zemlji ogovarjajo v tujem jeziku. Lastnik vozila je poučil gospoda stražnika, naj se v bodoče poslužuje samo materinščine in šele, ko uvidi, da ga kdo ne razume, mu lahko pomore radi vljudnosti s tujim jezikom.

Menda ni treba boljše šole za take ljudi kot vzgled pri naših sosedih, ki govore vedno samo svoj uradni jezik! V tem pogledu naj dobe naši čuvarji meje potrebna navodila!

Zbor VSEH strelcev ob ½ 18. uri na Krekovem trgu pod lastno značko!

Dolnja Lendava

Proslava Gortanove smrti. Podružnica Soče v Dolnji Lendavi je s sodelovanjem Narodne Odrane imela v nedeljo dne 16. oktobra ob 11. uri spominsko predavanje o Gortanu in bazoviških žrtvah. Predavanja se je udeležilo približno 20 oseb — tako, da sta govornika govorila tako rekoč prazni dvorani. Drugi dan ob četrtna 8. se je v tukajšnji župni cerkvi brala maša zadušnica pri kateri je bilo navzočih 9 oseb! Ali res ti nacionalni društvi razpolagata samo z zgoraj omenjenim številom članstva? Ako »ne«, kje so bili drugi? Kakšna discipliniranost vlada med njimi? Ali res nimata ti nacionalni društvi v javnosti nikakih simpatij? Gotovo bi bilo bolje, da se tako slabo organizirane nacionalne prireditve ne vršijo več zlasti v narodno mešanem kraju. Apeliramo na odbora obeh društev, da vzgojita v svojem članstvu več čuta do skupnega nacionalnega dela. Žigosati javnost in ji očitati nacionalno mlačnost bi bilo neumestno, ker so do sedaj bile vse nacionalne prireditve, ki so bile vsaj deloma pripravljene — razmeroma prav dobro obiskane. — Nacionalisti! Očistimo smeti lastnega praga in ne delajmo se za mučenike tam, kjer je to najmanj treba! Nacionalizem ni, ne sme biti in tudi ne bo trgovina par ljudi, ki se zdijo abonirani nanj. Tako delo več škoduje kot pa koristi narodni stvari posebno v kraju, kjer smo vzpostavljeni najostrejši kritiki.

Drago Bajc

(† 25. oktobra 1928.)

Turobni vi jesenski dnevi, ki pišete kroniko naše zgodovine. September, oktober, november — Bazovica — Gortan — koroški plebiscit — Bajc — Rapalo — Svoboda. Krvavi koledar junaštva, slave, osvobojenja in tudi naše sramote. Meseci slovenske krvi in slovenske povestnice...

Prihodnji četrtek, 25. t. m., pred štirimi leti je padel rdeči cvet naše čustvene, mehke, ljubeče, opojne Vipave. Vinske gorice sočne Vipave so položile na žrtvenik domovine svoje najboljše. Tiha, plemenita, mučeniška narava mladega idealnega nacionalista je padla v objem črne svoje domače grude, ki je sprejela svojega sina z ljubeznijo in toplino.

Preganjen, strt, bolan, in zrušen si bežal pred štirimi leti, Drago, pred nosilci kulture in civilizacije, ki so Te lovili s puškami in bajoneti. Bežal si v zavetje onih, ki so Te ljubili in šteli. Vendar Tvoje moči so bile pri kraju, omagal si v občestnem jarku. Hladen dež je gladil Tvoje izsušeno lice in Tvoje izmučeno telo. Zemljica naša se je zmehčala in hladila Tvojo vročico.

Prišli so bratje Tvoji — sotrpini; prišli so nepozno. Grenke, tihe solze so jim polzele po licih; s strašno tugo so Te dvignili, s stisnjenimi pestmi in večno prisego zvestobe so Te položili v samotno hišo, da Te izroče že v najkrajšem času zopet oni tih, sladki zemljici naši, ki si jo tako ljubil. Samo še za hip se je odprlo Tvoje oko k zadnjemu slovesu in že je odrzela Tvoja duša na častno mesto slovenskih mučencov.

Prikovan je stal Tvoj oče ob Tvojem mučeniškem truplu. Orjaška njegova postava, izklesana od vipavske burje in kristalnega solnca je srepo motrila delo morilcev...

Pripeljali smo Te domov. Krčevito je dahnila Vipavska dolina, zatulila je krotka Gorica, stresla se je možata Pivka; ali zatrepotali so tudi oni bojazljivci, divji zaplotniki...

V mali hišici, v borni sobici pod kršnim Nasosom smo Te čuvali. Pod klanico je dušljivo ječal neznamen pevski zbor slovenske žalostinke. Za kmečkim vozom pa je plakal človek, ki je pljunil na svojo zemljo — izdajalec...

Počitka Ti niso dali, niti k ljubeči Tvoji zemljici Te niso pustili. Čuvali so Te bajoneti stražnikov — Ti veliki naš mesija. Dneve in noči so odlagali Tvoj pokop, množice pa so čakale, da se posloviš od svojega velikega sina.

Vendar smo Te pokopali. Dolga je bila vrsta Tvojih častilcev in prijateljev, dolga tudi Tvojih in naših krvnikov. Cvetja Ti niso pustili in tudi ponoči so stražili Tvoje hladno ležišče: naša ljubezen pa je našla pot skozi puške in bajonete in prinašala našega cvetja na Tvojo grudno postelj.

Tako, Drago, bo tudi letos kakor je bilo vedno, naša ljubezen ko kitila Tvoj spomenik, zgrajen v noči in burji. Slovensko cvetje bo krasilo Tvoj grob kljub puškam in bajonetom! — Nismo Te pozabili.

Podnanaški.

LISTNICA UPRAVE.

Naročnike-zamudnike ponovno prosimo, da nam nakažejo naročnino. Kdor je položnico izgubil, naj si nabavi pri poštnem uradu golico in napiše: št. 16160 Mestna organizacija Narodne odbrane v Ljubljani — list. Ljubljana. — Nacionalisti, upoštevajte, da je naš list navezan zgolj na naročnino, ker načeloma ne sprejemamo oglasov!

Poslajte nam naslove prijateljev in znancev, da jim pošljemo list na ogled!

UPRAVA.

POSREDOVALNICA.

Delavska posredovalnica »Narodne odbrane« išče prvovrstnega delavca za šivano obutev, specialno pa za smučarske in turistične čevlje. Pogoj nezaposlenost in odločen nacionalizem. Oglasite se v upravi našega lista!

Naši pogledi v preteklost in bodočnost

II.

V dobi po zgodovinskem kraljevem manifestu zapazimo veliko, nadvse važno činjenico: vzgoja omladine se vrši v šolah v enotnem, z jugoslovansko mislijo prepojenem duhu. To je glavno, kar moremo od države zahtevati in to nam je država dala.

A več ni mogla. Tudi sedaj ni bila omladina odtegnjena raznim radikalnim vplivom komunizma in separatizma. V tem oziru je šlo vedno na hujše, in še gre, kar si moramo odkrito priznati. Težke gospodarske prilike, ki morijo ves svet, niso prizanesele niti nam. Težkoče, ki so tu nastopile, so dale vsem našim sovražnikom dovolj snovi, ki jo pridno izrabljajo, da odtujujejo narod jugoslovanski misli in veri v boljšo bodočnost.

Ti sovražniki v svojem tajnem delovanju niso pozabili na omladino. Med njo so z največjo agilnostjo širili svoje izmišljene vesti in neutemeljene zaključke: »da se Slovincem jemlje jezik, da se jim uničuje kultura itd.« Seveda je vse to obrodilo močan odziv omladine. Tega morda ne ve površen opazovalec, kajti tajno delovanje ni tako lahko zasledovati kot javno, a kdor je o stvari informiran, bo mojim zaključkom gotovo pritrtil.

Samo pogledimo val tako zvanega »slovenstva«, ki je lanske jeseni preplaval dravsko banovino. Lahko mu potegnemo paralelo. V jeseni so se pri nas prvič pojavili akutni pojavi gospodarske krize, ki se je od takrat vedno stopnjevala. Tu lahko vidimo, da je poslabševanje gospodarskih prilik ustvarjalo zelo ugodna tla za protinacionalno agitacijo, ki sta ji mladina, kot tudi narod, vedno bolj podlegala.

Ta, imenujemo jo »slovenofilska« smer, je zavzela velik obseg. Postala je tako rekoč »moderna«. Kdor je hotel biti interesanten, pogumen in se hotel pokazati politika, ta jo je zastopal. Prišlo je do tega, da so pričeli vanjo vtikati svoj nos vsi, tudi oni, ki o prejšnjem razvoju dogodkov niso imeli pojma in jim je bil to prvi politični problem. Ne zastopajo ga zato, ker mislijo, da je pereč, ker preti uničiti slovensko zavednost naroda, ne, zagovarjajo ga in bore se zanj večinoma zato, ker jim to dopade, ker delajo tako skoro vsi, ker je moderno.

Ponavljam: Večinoma. Kajti tudi med svojimi nasprotniki imamo ljudi, ki se bore za svoje ideale, ki jim je postalo »slovenstvo« v svojem ekstremnem značenju vera. Čim pa človek v neko stvar »veruje«, ga ne morejo od tega odvrti nobeni dokazi in zato vsa moja izvajanja ne zadevajo teh ljudi, z njimi se ne bomo borili na papirju, temveč v življenju, tam naj se pokaže, čigava ideologija je zmožna bolje učiti življenjske naloge. Oni vedo kaj hočejo in mi tudi.

A tu bi rad ponovno pogledal one »moderne slovenofile«, za katere lahko mirne vesti rečem, da ne vedo, kaj delajo, vsaj tako izgleda. Poznani jim je samo nekaj fraz, te premelevajo in premišljujejo. Zato ni čuda, da se potem včasih znajdejo na zelo čudnih potih. Tako je tudi v zadnjem času z raznimi resolucijami naših omladinskih društev. Ali morda ne vedo, kaj pomeni dati v sedanjem času javnosti take izjave, ali pa se tega zavedajo, a so v svoji duši sklenili postaviti pečat na svojo jugoslovansko preteklost, ki je bila vedno istovetna s pravim in realnim slovenstvom, in zahajajo v nasproten ekstrem, v tabor najhujših sovražnikov njihove prejšnje ideologije. Preostaja pa še tretje, da so se njihovi vodje ustrašili poraza, da izgube članstvo in simpatije širših krogov, ter tudi oni obupali nad jugoslovansko bodočnostjo. Če so oni gledali to bodočnost v pravi luči ali ne, je drugo vprašanje. Zadnja dva razloga sta edina, ki sta jih morda navedla na ta korak, prvi se mi zdi pa nemogoč, kajti takega nerazumevanja takta in nepoznavanja časa pač ne morem nikjer pričakovati. Torej preostane iz vsega tega žalosten resumé: skoro vsa, res omladinska društva so vsaj v očeh najširših krogov zapustila čisto jugoslovansko smer.

Vsi ti dogodki niso posledica realnih zahtev in logičnih zaključkov, ampak samo deli v sestavi onega gibanja, ki ga vedno opazimo, ko se mase ogrejejo za kako idejo. Tu ni časa za razmišljanje, vsak zagovarja novo misel, ne da bi razmišljal o njeni upravičenosti; ogreva se zanjo ravno zato, ker je nova in ker so gotovi krogi proti njej. Šele

ko doseže tako gibanje mas svoj vrhunec, pride do iztrenjenja, in to z gotovostjo pričakujemo tudi v tem slučaju.

Omladina, dosedaj vedno elita in prvobornateljica jugoslovanstva, se je tudi predala toku, da jo nese kamorkoli. To ni prav. Vedno bomo najhujše obsojali one, ki so v teh trenutkih klonili, ko je doživljala, oziroma že preživela naša ideja svojo fazo iztrenjenja, in mesto da bi se z nami borili za njeno zmago, so odpadli in se pridružili oni masi nevernežev ter omahovalcev, ki ji vedno v odločilnem trenutku zmanjka poguma. Ljubši so nam sovražniki, oni se vsaj bore, kot pa taki, tvorcji sporazumov, ki skušajo postaviti kompromise tja, kjer vemo mi in naši nasprotniki, da so nemogoči.

Jugoslovanstvo se bori in si utira svojo pot dalje, ono bo zmagalo, kajti ono edino je zmožno enkrat za vselej ugodno rešiti gospodarske in kulturne probleme južnih Slovanov. Tu nas ne ovira nič, mi se bomo borili do zadnjega noža. Vemo, kaj pravi zgodovina: Ali boste Jugoslavlani, ali pa vas sploh ne bo. Mi nočemo, da bo v bodočnosti naš narod zbrisan s površja zemlje, ampak hočemo, da bo živ, in to vedno.

Za dobro ureditev narodovega življenja je treba mnogo, ogromno preoblik, izprememb. Tudi to vemo, tudi zanje se bomo borili. Pravična, socialna ureditev države, to nam je prva naloga. Za vse res enaka pravica, in z enako mero tehtan kruh. Nikdar nismo in ne bomo zahtevali uničenja kulture poedinih sestavnih delov Jugoslavije, nikakor, tu mora biti dana najširša svoboda razvijanja. Materin jezik nam bo vedno največja svetinja.

Mi nismo nikaki fantasti, utopisti. Vemo, da od ideje še nihče ni živ, zato je treba najprej pristopiti k reševanju socialnih in gospodarskih vprašanj, k jih je možno rešiti edino v okviru pravično in dobro urejene jugoslovanske države. To mora narod uvideti, kajti vsak drugi način reševanja bi bil zaman potrošeni čas.

Brez uspeha bo razno iskanje rešitve v »slovenski avtonomiji« in v zastrupljanju naroda s sedanjim »slovenstvom«, s katerim se samo podpisuje sovraštvo proti jugoslovanstvu in se na ta način narod samo oddaljuje od končne za vse sloje pravične rešitve.

Morda bo kdo rekel, da je slovenstvo v tem duhu kot se sedaj javno izraža, upravičeno. Resimo, da je. A komur je poznano ozadje in vzroki tega gibanja, bo uvidel, da je to samo prikrita borba proti jugoslovanstvu, razdiralno, ne pa konstruktivno delovanje. Tega se mnogi, ki v tem gibanju aktivno sodelujejo, ne zavedajo in so na ta način samo mrtvo orodje raznih mračnih sil.

Ura je dvanajst. V kratkem bo odbila. In mi bomo tedaj zaklicali: Stoj! Ustavili bomo pot navzdol in dokazali svetu, da je med Slovani možna tudi sloga; ali pa padli, da ne bomo živi gledali, kako se z bodočnostjo našega naroda igra in mu sesa par političnih mogotcev njegove zadnje kaplje krvi. Nočemo gledati, kako se bo z nasmehom šlo preko onega, za čemer so hrepneli in umirali naši predniki. Mi pojmujeemo besedo »nacionalizem« pravilno, edino geslo nam je: »za narod!« Zanj so žrtvovali naši idejni predniki vse in mi jim hočemo biti vredni nasledniki.

V realnost, v življenjsko konstruktivno delo naj krene naš pogled, ne smemo se potapljati v abstraktnih idejah, potem bomo doživeli svojo zmago, zmago jugoslovanstva in ustvarili narodu boljšo bodočnost, ki je vzrok našega delovanja.

Sancin Boris.

Kako so nas goljufali pri plebiscitu na Koroškem? (Ob dvanajstletnici plebiscita.)

V članku v številki 5. našega lista se nam je vrnila tiskovna napaka. Princ Livio Borghese, predsednik italijanske delegacije pri meddržavnih plebiscitni komisiji, kateremu so za njegove »usluge« pri plebiscitu, Avstriji v znak hvalečnosti po deželni vladi v Celovcu kupili in podarili lepo vilo z vrhom v Vrbi na celovškem jezeru, je napram pokojnemu Schallerju ne pa Schleicherju izjavil, da bi brez njegove pomoči Avstriji pri plebiscitnem glasovanju nikoli ne zmagali.

Nacionalisti, drevi se snidemo vsi na pohodu jugoslovanskega edinstva!

Primorci — begunci!

Otvorjamo anketo o izredno važnem vprašanju naših bratov emigrantov in vabimo vse dobro misleče javne delavce, da prispevajo k razčiščenju pojmov.

Uredništvo.

Ze od prevrata dalje se vrši priseljevanje naših ljudi iz zasedenega ozemlja in moramo s takim priseljevanjem računati tudi v bodoče. Sprejemali smo svoje brate odprtih rok in jih smatrali kot resnične svojce. Nihče jim ni oviral njih nastanitve in nastavitve pri nas, nasprotno, vsi zasebni in uradni krogi so vršili napram njim svojo bratško-nacionalno dolžnost. To prvotno tako iskreno razmerje se je polagoma ohladilo in danes smo tako daleč, da čujemo pritožbe z ene in druge strani. Eni se pritožujejo, da so se begunci preveč razšopirili, da so zasedli vsa najboljša mesta, da uživajo pretirano protekcijo na škodo »domačin«, drugi pa se čutijo zapostavljene, zaničevane, prezirane itd. Tako nastalo ozračje ni zdravo, treba je svežega vetriča, da odstrani ta težki vzduh. Predvsem dve splošni ugotovitvi. S stališča države, celotnega jugoslovanskega naroda, zlasti pa s stališča nas Slovencev gotovo ni koristno, če zapuščajo naši ljudje svojo rodno grudo in slabe s tem številčno in moralno zavedni naš življenj v mejah Italije. Interes naroda in države zahteva, da ostaja vsak naš človek do zadnjega na onem mestu, kamor spada po svoji krvi in po svojem rojstvu. Kdor zapusti postojanko, kamor ga je postavila usoda, ta povzroči nenadomestljivo vrzel v vrstah svojega trpečnega naroda! V zasedenem ozemlju bije 600.000 naših bratov boj na življenje in smrt, vsak je dolžan stati v vrstah teh divnih borec. Vsi za enega, eden za vse, ta čut mora imeti vsak v svojem srcu, ta čut mora prevejati misli in dejanja vsakega posameznika. Le tako bo možen zmagovit odpor. Nujni interesi našega naroda in naše države zahtevajo torej, da se izseljevanje iz zasuženih krajev omeji do skrajnosti le na primere višje sile.

Kdo je begunec potemtakem? Samo oni naš brat, ki nima druge izbire ko pribеžati k nam ali pa iti radi svojega nacionalnega prepričanja v konfinacijo, ječo ali pa celo pred puške. Seveda tudi oni, ki stojijo baš zato, ker je zaveden Slovenec ali Hrvat, pred gospodarskim polomom! Take resnične begunce mora narod sprejeti odprtih rok in jim nuditi vse, da si ustvarijo novo, mirno eksistenco v varnem okrilju lastne, nacionalne države, po kateri so hrepeneli, za katero so delali in izpostavljali sebe in svoje družine.

Ne preneha naša zemlja tam, kjer jo reže državna meja. Jugoslavija je povsod, kjer bijejo jugoslovanska srca, za pravega nacionalista sega država tja preko Soče. Vsa ta zemlja, ves ta narod sta in ostaneta naša, čut skupnosti in enotnosti gre preko državnih mej, ki so še vedno padle, če je bil ta čut dovolj globok in jak. Naj pride torej begunec v Ljubljano, Zagreb, Beograd ali Skoplje, domov je prišel in se mora čutiti ko doma, kakor pod svojim rodnim krovom.

Ali so torej begunci vsi oni, ki so prišli iz zasedenega ozemlja? Na to bodo odgovorili baš pravi begunci sami, ki odklanjajo vsako skupnost in zamenjavo z onimi brati, ki so zapustili svoje domove brez nujne sile, torej prostovoljno iz enega ali drugega vzroka, morda celo iz samega udobja! Ko so prihajali v letih 1918.—1920. prvi naši bratje iz zasedenega ozemlja, takrat še ni bilo resničnega preganjanja, takrat še ni bilo vseh onih peklenjskih muk, ki si jih je izmislil šele fašistični režim in jih je stopnjeval do današnjega strašnega stanja.

»Nismo mogli gledati Italijanov na naši zemlji, prevelik je naš gnjev«, tako so opravičevali svoj odhod. Glavni del teh emigrantov je bila inteligenca. Pustimo v nemar državne in občinske nastavitve. Vedeli so, da bodo zapostavljeni napram italijanskim tovarišem, da jih bo italijanska uprava prestavljala sem in tja in spravila daleč od doma. Če so oni raje prišli k nam, je to človeško povsem razumljivo in bi bilo brezsrčno očitati jim radi tega brezbriznost napram lastnemu narodu.

Val emigracije pa je narastel po nastopu fašističnega nasilja. Dan za dnem so prihajali in prihajajo tudi še danes — sedaj res samo taki, ki si

rešujejo golo življenje z begom preko meje. Vedno bednejši so bratje, ki pribеže k nam, vedno obupnejši je njih položaj. To ni čudno. Sedaj prihajajo resnični borci, ki so vztrajali do zadnjega, ostali zavedni in bili baš zato preganjani. Šli so skozi ječe in konfinacije ponosnih glav. Brez lažne miselne izzivalnosti so skušali vztrajati na svojih mestih in tudi vztrajali, dokler je bilo to mogoče. Ko pa pridejo obupani in uničeni k nam, ne dobe kruha in strehe v tej državi, ki nudi dobro in varno streho mnogim drugim bratom, ki so se že pred leti in brez skrajne sile mirno pripeljali preko meje. Ali je čudno, da se čujejo trpke besede iz ust emigrantov — trpinov samih na naslov drugih, ki so pravočasno poskrbeli za sebe in na ljubo svojemu udobju zapustili svoj dom.

Na drugi strani pa je tudi človeško, če se »domačini« v teh težkih časih več ali manj pritožujejo. Borba za kruh in najponižnejšo možnost eksistence je v časih današnje brezposelnosti obupna. Kdor moleduje za službo in naleti pri vsakem koraku na »Primorce«, ta si pač misli, da so baš ti »Primorci« krivi njegove bede. Preprost človek vidi le zunanji učinek, ne razmišlja o tem, odkod ta učinek. On ne pomisli, da bi on sam morda tudi bežal iz svoje domovine, če bi prišla pod oblast fašistov ter si iskal kruha drugje. On vidi le sebe in zabavlja radi tega na vse, kar mu vsaj po njegovem mnenju zapira pot! In tako čujete danes povsod zabavljice čez »Primorce«, ki so po njihovem mnenju zasedli najboljša mesta in baje iz teh mest favorizirajo predvsem »Primorce«.

Ali pa niso temu krivi tudi emigranti sami? Reveži, ki so prišli preko meje baš v zadnjih letih najhujšega preganjanja in prišli »preko« le s tem, kar so imeli na sebi, ti so po večini brez kruha ali pa se morajo zadovoljiti s prav bedno eksistenco. In to so baš oni mali, tihi borci, ki so vztrajali do zadnjega in se res žrtvovali za svoj rod in svojo grudo. Med njimi ni mnogo inteligence, večinoma so to mali ljudje, kmetje, delavci, rudarji. Poznam ljudi, ki so se z begom rešili pred streli v hrbet, pribеžali praznih žepov k nam in stradali mesece in mesece! Ni bilo mesta za ljudi, katerim bi bilo treba postavljati spomenike, oni niso našli razumevanja niti med vodilnimi emigranti samimi. In vsi srečni so zgrabili za vsako delo, da so si lahko pošteno zaslužili skromno skorjico kruha! Trpke so njih besede, a jeklena so njih srca, njih misli so vedno tam preko pri narodu, ki so ga morali zapustiti, snujejo si organizacije bednih in zlagajo dinar k dinarju, da lajšajo boli drugih, še bednejših! Ne kupujejo si zastav, ne prirčajo slavnosti z zvonečimi frazami in blestečim pompom, tiho, na znotraj oglobljeno je njih delo, oni so bili borci in to tudi ostanejo! Oni so pri nas le s telesi, njih misli in srca so nri njih bratih onstran meje. Oni smatrajo svoje bivanje pri nas le za prehodno, ljubezen do rodne grude jih vabi in jih bo vabila, dokler bodo živi.

Masa seveda ne loči dobro od slabega, ona vidi le »Primorce« in zavzema napram vsem enako več ali manj odklanjajoče stališče. Ta mentaliteta mase ne datira od danes, ona je nastajala polagoma in postajala vedno bolj nenaklonjena. »Tout comprendre c'est tout pardonner«, pravi francoski pregovor. Naj je ta miselnost še tako nevšečna, jo je treba razumeti in v to svrhu iskati njene izvire in vzroke. Ker datira ta miselnost še iz časov, ko ni bilo današnje krize — kriza jo je le še zaostri — so vzroki gotovo drugi. Evo jih:

Ko so po prevratu pričeli prihajati emigranti, je bila med njimi ogromna večina inteligence, ki je prišla seveda predvsem v naša mesta, zlasti Ljubljano in Maribor. Bili so sprejeti kot bratje, vsi so našli mesta v tej mali, tako okrnjeni domovini, nihče se ni mogel takrat pritoževati proti »domačinom«. Dejstvo pa je, da so se posamezni emigranti postavili na neko separatistično stališče, ostajali so ločeni od domačinov in nekako ostentativno poudarjali, da so »Primorci«. Poudarjali so svoj nacionalizem, govorili neprestano o mukah in preganjanjih, ki so jih doživeli, govorili celo prezirljivo o domačinih, češ, naj se pri njih uče nacionalizma itd. Firma »Primorci« je bila baš od teh emigrantov samih preveč poudarjana in sprav-

ljana uprav ostentativno v nasprotje napram »Kranjcem« itd. Ta nepotrebnosti in škodljivi separatizem se je pojavljati povsod — v umetnosti, sportu, razkošnih prireditvah, sploh povsod, kjer ga je bilo najmanj treba. Takratna emigracija ni mislila na svojo glavno misijo, na svojo edino nalogo, ki jo označuje uvodnik Istre od 29. sept. t. l. pravilno s stavkom: »Ako naša emigracija nima politične misije, potem nima sploh nobene in tu ne more pomagati delo niti na kulturnem niti na socialnem polju.«

Takratni emigrantski krogi so sicer poudarjali svoj emigrantski značaj, ponosni so bili nanj in ga stavili povsod v ospredje, pri tem so se pa znašli prav dobro v naše tukajšnje razmere in se jim povsem prilagodili. Isti uvodnik »Istre« pravi: »Udobno življenje in pomanjkanje večjih skrbi morejo dovesti do apatije za vsa emigrantska vprašanja. Pri nas se je to dogajalo ne v enem, nego v prevelikem številu primerov... Celotno politično opredeljevanje naših ljudi se je vršilo preko raznih tukajšnjih strank. Ne moremo drugače, ko da z neko liko ironije pomislimo na strankarsko opredeljevanje onih, ki so se pri tem popolnoma angažirali in pustili naše vprašanje povsem ob strani.«

V tej neskladnosti in nedoslednosti nastopanja naše emigracije v prvih letih tiči glavni vzrok današnjega nepovoljnega položaja. Na eni strani se je hotela emigracija sama že na zunaj ločiti od domačinov in je to ločitev poudarjala, kjer je le mogla — na drugi strani pa so se vodilni sloji te emigracije povsem aklimatizirali našim, zlasti političnim priukam, nastopali torej ne kot ločena emigracija, marveč kot del domačinov. In mirno se lahko trdi, da so se ti krogi popolnoma uzevali v naše razmere: Oni sicer vedno in povsod omenjajo, da so iz zasedenega ozemlja, niso pa dravski baronovi niti najmanj spreminili njenega značaja, niso nas prav nič naučili, nasprotno so se sami prilagodili našim priukam, ki jim očividno prav dobro prijajo. In ni jih malo, ki priznajo odkrito, da bi ostali tu pri nas na svojih mestih, čeprav bi zasijala svoboda zasuženemu delu naše zemlje!

Glavni vzrok tvorijo torej naši emigranti sami in ga bodo tvorili, dokler sami povsem svobodno in v svojem lastnem interesu ne rešijo vprašanja: Ali so pri nas doma ali pa smatrajo svoje bivanje pri nas le kot prehodno, izsiljeno odstranitev od svojega pravega doma. Če so pri nas doma, potem so naši, potem nimajo pravice do neprestanega poudarjanja svojega bivšega doma in nastopanja, ki naj že na zunaj kaže neko separiranje od domačinov. Potem tudi nimajo pravice reči, da se ne vtikajo v notranje — politične zadeve države oziroma v notranje-politične spore raznih struj glede notranje ureditve naše države!

Če pa smatrajo svoje bivanje pri nas le kot prehodno, potem je položaj drugi. Potem pa je njih prva dolžnost, da stvorijo »telo zase, ker je naloga in cilj emigracije poseben«. V tem primeru morajo seveda opustiti vsako vmešavanje v naše notranje-politične zadeve, stvoriti morajo ono krepko falango, ki bo nosila ves naš nacionalistični pokret in potegnila za seboj tudi nas! Biti morajo klicarji složnega dela za dosego naših skupnih ciljev, biti morajo propovedniki sloge in evangelisti našega nacionalnega evangelija: Jugoslavija do Soče! Če pa hočejo biti to, potem se celo ne smejo reči, da se ne smejo vtikati v notranje-politične spore raznih struj glede notranje ureditve naše države, kot je baje zaključil na zadnjem svojem kongresu Savez emigrantskih društev. Notranja ureditev naše države ni identična z notranjimi političnimi zadevami naše države. Brez dvoma so si vsi naši emigranti na jasnem, da more prineseti rešitev našim zasuženim bratom le močna, edinstvena Jugoslavija. Njih interes je torej, da bo ta glavni pogoj njih lastne rešitve čim prej ustvarjen, njih naloga je zato, da z vsem svojim ognjem in vsemi svojimi močmi sodelujejo pri notranji ureditvi naše države. Baš naši emigranti so dolžni zahtevati in podpirati tako notranjo ureditev naše države, da bo ta država res žarišče volje enega, enotnega naroda, ki zasleduje enotne cilje in je baš radi te enotnosti tudi sposoben doseči te cilje!

Dr. Josip Cepuder.